

**2024 YILI TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA İKTİSADİ VE MALİ İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti, aralarındaki iktisadi ve mali işbirliğinin aşağıdaki şartlarda sürdürülmesi hususunda anlaşmışlardır.

İşbu Anlaşmanın uygulama ve yürütülmesinde, iki ülke arasındaki işbirliği çerçevesini ortaya koyan amaç ve politikaların yer aldığı Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İşbirliği Çerçeve Belgesi(Ek-1) esas alınır.

I- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti;

1. İşbu Anlaşmanın eki Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İşbirliği Çerçeve Belgesi Eylem Planında (Ek-2) yer alan reform ve eylemleri gerçekleştirmeyi,
2. Mali disiplin çerçevesinde, kamu maliyesi için gelir artırıcı ve gider azaltıcı tedbir, reform ve yasaları hayata geçirerek, Anlaşma süresince Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 2024 ve 2025 Mali Yılı Bütçe Yasalarında yerel bütçe açığını azaltmayı, kamu iktisadi teşebbüsleri dahil tüm kamu kurum ve kuruluşlarının borç stokunun artmasını önleyecek ve borç sürdürülebilirliğini sağlayacak düzenlemeler yaparak mali disiplini güçlendirmeyi,

taahhüt etmiştir.

II- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti;

İşbu Anlaşmaya ekli tabloda (Ek-3) detayları verildiği üzere;

1. **13.500.000.000 TL'**ye kadar olmak üzere Türk lirası cinsinden hibe yardımıyla bulunmayı. Bu kapsamda;
  - A. Altyapı Yatırım ve Reel Sektör Projelerine toplam **7.788.000.000 TL**
  - B. Faaliyet ödeneklerine toplam **512.000.000 TL**
  - C. Savunma ödeneklerine toplam **5.200.000.000 TL**
2. **2.400.000.000 TL'**ye kadar olmak üzere Türk lirası cinsinden ABD Doları karşılığı kredi yardımıyla bulunmayı. Bu kapsamda;
  - A. Kamu Sektörü (Cari Bütçe Açığına Katkı) için toplam **1.100.000.000 TL**
  - B. Kamu Sektörü (Diğer) için toplam **300.000.000 TL**
  - C. Reform Destekleme Ödeneği olarak toplam **1.000.000.000 TL**
3. II/1. maddesinde yer alan hibe yardımları kapsamında Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri, Ankara Kaynaklı Projeler ve Faaliyetler ile II/2. maddesinde yer alan kredileri İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşması Usul ve Esasları (Ek-4) çerçevesinde kullanılmayacaktır.

4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetinin ihtiyaç duyacağı alanlarda kamu görevlileri ve/veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları aracılığı ile teknik yardım sağlamayı,

aşağıdaki "III- Diğer Hususlar" başlığı altında belirlenen hususların gözetilmesi kaydıyla taahhüt etmiştir.

III- Diğer Hususlar

1. Türkiye Cumhuriyeti tarafından taahhüt edilen hibe ve kredi tutarlarının tertipler arasındaki dağılımı Türkiye Cumhuriyeti 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa göre Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilgili bakanlık ve kamu idarelerinin bütçesine konularak belirlenir.
2. İşbu Anlaşmanın dışında yapılacak diğer yardımlar, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti veya iki ülkenin ilgili bakanlıkları arasında protokol imzalanmak suretiyle yapılır. Ancak söz konusu yardımlar İşbu Anlaşmanın amaçlarına aykırı olamaz.
3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne, Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı, uluslararası anlaşma, protokol ve benzeri diğer düzenlemeler gereği; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri tarafından her türlü yardım, hibe, kredi ve benzeri nitelikte aktarılan tüm kaynaklar, yapılan harcamalar ve yürütülen projeler, ilgili idareler tarafından Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğüne bildirilir ve anılan Koordinatörlük tarafından kurulacak bir sistem içerisinde takip edilir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti tarafından da bilgilerin karşılıklı teyidi açısından benzer bir sistem kurularak işletilir. Sisteme işlenecek bilgilerin içeriği, bildirme usulü ve bildirilme dönemlerini belirlemeye Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğü ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti yetkilidir.
4. Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliği Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği (KEİ) Ofisi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti, Devlet Planlama Örgütü ile istişare içerisinde, Anlaşma eki Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İşbirliği Çerçeve Belgesi Eylem Planında (Ek-2) yer alan eylemlerdeki ve İşbu Anlaşmanın I/2. maddesindeki gelir artırıcı, gider azaltıcı ve borç stokunun sürdürülebilir kılınmasına yönelik tedbir, reform ve yasalardaki ilerlemelerin tespit edilmesi amacıyla Aylık İzleme Raporu hazırlar ve ilgili ayı takip eden ayın ikinci haftasına kadar Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetine sunulmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğüne gönderir.
5. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti merkezi idareleri ve bağlı kurum ve kuruluşlarında geçici süreli personel dahil olmak üzere yeni istihdam edilecek toplam personel sayısı, 2024 yılı için en son imzalanan mutabakat zaptı hükümleri çerçevesinde tespit edilir. 2025 yılı için ise bu sayı bir önceki yılda ayrılan personel sayısını geçemez. İstihdamda ihtiyaç analizlerine göre nitelikli personel açığı olan yerlere öncelik verilir. Buna ilişkin mutabakat zaptıyla istihdam yapılması mümkündür. 2025 yılı Ocak ayı içerisinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti merkezi idarelerinde

ve bağılı kurum ve kuruluşlarında istihdam edilebilecek personel sayılarının tespitine ve izlenmesine ilişkin olarak iki ülke Teknik Heyet Başkanları arasında mutabakat zaptı imzalanır, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti tarafından ay içindeki gerçekleştirmeler Aylık Personel Bildirim Tablosunda düzenlenir ve izleyen ayın ilk haftası KEİ Ofisine iletilir. KEİ Ofisi ilgili tabloyu, Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetine sunulmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğüne gönderir.

6. Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti, hibe ve kredi kullanımına yönelik değerlendirmesinde Aylık İzleme Raporu ve Aylık Personel Bildirim Tablosunu dikkate alır.
7. Reformları desteklemek için ayrılan Reform Destekleme Ödeneği, reformların finansmanında, özelleştirme uygulamalarında veya reformların tamamlanması şartına bağlı olarak bütçe açığının finansmanı için kullanılır. Reform Destekleme Ödeneği, kamu idarelerinde yapılacak reformlar kapsamında kredi teminatı olarak kullanılabilir. Uygulamaya ilişkin usul ve esaslar, Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti tarafından belirlenir.
8. Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetince yapılacak değerlendirme neticesinde belirlenen hibe ve krediler, mali ve teknik gereklilikler, işbu Anlaşmaya uygun şekilde Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetinin ödenek teklifine istinaden Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısının onayı üzerine Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine aktarılır.
9. Yürütülen proje ve faaliyetler ile diğer giderlerin devamının sağlanması amacıyla, 2025 yılı İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşması yürürlüğe girene kadar işbu Anlaşma kapsamında harcanmayan kısımlarının kullanılmasına devam olunur. Söz konusu tutarların kullanılma süresi her halükarda işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yılı geçemez.
10. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde eğitim kampüsü ve akademik birimleri olan Türkiye Cumhuriyeti Devlet üniversiteleri, bahsi geçen kampüs ve akademik birimlere cari ve yatırım giderleri kapsamında kendi bütçelerinden kaynak aktarabilir. Bu kapsamda ödenek ihtiyacı olması halinde gerekli bütçe işlemleri Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından ilgili Üniversitelerden alınan talepler değerlendirilerek gerçekleştirilir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki eğitim kampüsü ve akademik birimleri için yükseköğretim kurumları bütçelerinde tefrik edilen ödenekler, bütçelendiği tertiplerden tahakkuka bağlanarak ilgili kampüs ve akademik birim hesabına aktarılacak suretiyle kullanılır. Ayrıca, işbu Anlaşma kapsamındaki projeler çerçevesinde cari ve yatırım giderleri karşılanabilir.
11. İşbu Anlaşma kapsamındaki projeler ve I. maddesindeki gelir artırıcı, gider azaltıcı ve borç stokunun sürdürülebilir kılınmasına yönelik tedbir, reform ve yasalardaki ilerlemeler ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin geliştiği Anlaşmanın yürürlüğe girmesini müteakiben üç ayda bir yapılacak gözden geçirme toplantılarında değerlendirilir. Bu toplantılardan en az biri ayrıntılı gözden geçirme olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyetleri arasında gerçekleştirilir.

12. Anlaşma ekinde yer alan sektörel projelerin alt projelere dağılımı, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içerisinde KKTC Başbakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğünün görüşleri alınarak KEİ Ofisi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Maliye Bakanlığın tarafından belirlenerek imza altına alınır.
13. İşbu Anlaşma, tarafların kendi mevzuatı uyarınca yasal işlemleri tamamladıklarını belirten son bildirim tarihinden itibaren yürürlüğe girer.
- İşbu Anlaşma, iki nüsha olarak 05/06/2024 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**Ünal ÜSTEL
Başbakan**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

**Cevdet YILMAZ
Cumhurbaşkanı Yardımcısı**

KÜRESEL EĞİLİMLER

Son yıllarda Ukrayna'da yaşanan savaş, artan jeopolitik gerginlikler, emtia ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, tedarik zincirindeki bozulmalar ve arz-talep dengesizlikleri kaynaklı enflasyon artışı, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)-Çin arasındaki jeostratejik rekabet ve diğer jeopolitik gelişmeler ekseninde yaygınlaşan korumacı politikalar küresel ekonomiyi ciddi şekilde etkilemiştir. Bu faktörlerin küresel düzeyde etkileri halen devam ederken, yeni riskler de ortaya çıkmaktadır.

İsrail'in Gazze'yi işgali, İsrail-İran arasındaki gerginlik ve çatışmaların yol açtığı jeopolitik, siyasi ve ekonomik belirsizlikler küresel ticareti olumsuz etkilemektedir. Sıkı finansal koşulların devamına rağmen küresel enflasyon nispeten dirençli görünüm sergilerken, emtia fiyatları son dönemde tekrardan yükselmeye başlamış, dünya ekonomisi görece olarak zayıf bir görünüm ortaya koyarken, karşı karşıya olunan zorluklar belirginleşmiştir.

Küresel düzeyde uygulanan finansal sıkılaştırma düzeyi başta ABD olmak üzere gelişmiş ekonomilerde yüksek seviyelere ulaşırken, küresel enflasyon oranlarında enerji fiyatları kaynaklı belirgin düşüşler gerçekleşmişse de enflasyon halen hedeflerin ve uzun dönem ortalamalarının üzerinde kalmayı sürdürmektedir. Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerdeki enflasyon gerçekleşmeleri, bir süre geçmeli de olsa, önümüzdeki dönemde para politikalarında gevşeme olasılığını yükseltmiştir. Ekonomik aktivite ABD'de güçlü kalmayı sürdürürken, başta Avro bölgesi olmak üzere diğer birçok gelişmiş ülkede enerji fiyatlarının da etkisiyle zayıf gerçekleşmektedir. Devam eden yüksek bütçe açıkları nedeniyle küresel borçluluk artmaktadır.

Bunlara ek olarak, Rusya-Ukrayna savaşı ve İsrail'in Gazze'yi işgali başta olmak üzere artan jeopolitik gerilimlerin tırmanması olasılığı, iklim değişikliği, doğal afetler, terör ve göç sorunları ile sosyal huzursuzluklar küresel düzeyde temel riskleri oluşturmaktadır.

Son dönemlerde yapay zeka kullanımının yaygınlaşması ve artan dijitalleşmenin artması işgücü piyasalarında önemli değişimler ortaya çıkarmaktadır. Bu değişimlerin toplam faktör verimliliğini pozitif yönde etkilemesi beklenirken, kısa vadede işgücü piyasalarında yönetilmesi gereken şoklara neden olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada, küresel düzeyde ivme kaybeden büyüme sürecini ve söz konusu belirsizlikleri yönetmeye yönelik çabalar ön plana çıkmaktadır. Bölgesel ve yerel bütünleşmeler, siyasi, ekonomik ve ticari işbirliği arayışları, çevresel ve dijital dönüşüm önceliğinde ilerlemeler, esnek üretim ve esnek çalışma, yaygınlaşan finansal teknolojilerle konvansiyonel olmayan yatırım araçlarına yönelim gibi gelişmeler de öne çıkmaktadır.

Bu çerçevede girişimleri devam eden Kuşak Yol Projesi, Türkiye-İrak Kalkınma Yolu Projesi, Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC) ve Avrupa Birliği (AB)'nin Küresel Geçit Projesi(Global Gateway) küresel ekonomik ilişkilerde Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) için fırsatlar ve riskler barındırmaktadır.

Dünyanın içinden geçmekte olduğu bu kritik dönemde, çatışmalar ile insani krizlerden etkilenen ve dengelerin hızla değişebildiği bir coğrafyada Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC'nin değişen küresel yapıyı yakından takip ederek, tarihi, kültürel ve kardeşlik bağlarını her alanda güçlü tutması ve siyasi, ekonomik, kültürel, ticari, askeri ve sosyal alanlarda stratejik işbirliğini daha da ileriye taşımaya hayati önemi haizdir.

TÜRKİYE VE KKTC'NİN KARŞILIKLI ÖNEMİ

Türkiye'nin güvenliği açısından büyük stratejik öneme sahip olan Kıbrıs Adası'nın bulunduğu Doğu Akdeniz bölgesi; İsrail'in Filistin halkını kasıtlı ve sistematik bir şekilde yok etme girişimleri, bölge dışındaki ülkelerin ve uluslararası kuruluşların bölgedeki ticari, ekonomik ve askeri varlığını giderek artırma çabaları, bölgedeki enerji kaynakları ve göz ardı edilemeyecek kadar büyük enerji ve mal ticaretini kontrol edebilme potansiyeli ile küresel barış ve istikrar açısından önemli bir konumda bulunmaktadır.

İsrail'in Gazze'ye saldırıları sonrası bölgesel gerginliklerin yayılma ihtimali Doğu Akdeniz'in önemini daha da artırırken, bir taraftan da sorunların çözümü açısından bölge ülkeleri arasında kapsamlı işbirliğini gerekli kılmaktadır. Buna rağmen, Gazze'deki insani felâketin sona ermesi ve İsrail-Filistin meselesine kalıcı bir çözüm bulunabilmesi için uluslararası kamuoyu İsrail'e karşı ortak bir tutum sergileyememiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve diğer uluslararası güçlerin 1964-1974 döneminde Rumların Kıbrıs Türk halkına yönelik saldırılarına seyirci kaldıkları gibi, Gazze'ye yönelik İsrail saldırılarına karşı da seyirci kalınmasının yol açtığı insanlık dramı dikkate alındığında Kıbrıs'ta Türkiye'nin garantörlüğünün varlığının ve Kıbrıs Türk halkının egemen eşitlik ve eşit uluslararası statü taleplerinin haklılığı bir kez daha kanıtlanmıştır.

Doğu Akdeniz'de yeni hidrokarbon rezervlerinin keşfedilmesiyle yeniden gündeme gelen deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasındaki ve Ada'nın açık deniz kaynakları üzerindeki haklarının korunmasıyla ilgili ihtilaflarda Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi birlikte hareket ederek Türkiye ve KKTC'nin haklarını gasp etmeye çabalamakta, siyasi konjonktürden istifade ederek Türk tarafını yok saymaya ve izole etmeye yönelik gerçeklikten kopuk, suni ittifaklar oluşturmaya çalışmaktadır. Enerji kaynaklarına erişim ve bu kaynakların transfer güzergâhlarının güvenliğinin sağlanmasının bölgenin barış, istikrar ve refahına sağlayacağı katkılar düşünüldüğünde Doğu Akdeniz'deki tüm kaynakların tüm kıyı devletleriyle hakça ve adil şekilde bölüşümünün sağlanması açısından Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC'nin uluslararası hukuktan kaynaklanan egemenlik yetkilerinin ve haklarının korunması için kararlılıkla hareket ederek yakın işbirliklerini güçlendirmeleri büyük önem taşımaktadır.

Deniz yetki alanlarının belirlenmesine ilişkin olarak yetkisi olmayan AB'nin "Birlik dayanışması" kisvesi ile Yunan/Rum ikilisinin iddialarına koşulsuz destek sağlaması tarafsız ve yapıcı olmaktan oldukça uzaktır. Bu durum, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2020 Doğu Akdeniz Konferansı çağrısı ve KKTC'nin 2019 ve 2022 önerileri çerçevesinde bölgede gerçek bir enerji işbirliğinin hayata geçirilmesine yönelik girişimlerinin sonuca ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Doğu Akdeniz'de enerji alanında, tüm bölge ülkelerinin ve AB'nin menfaatine olacak, barış ve istikrara katkı sağlayacak gerçek bir işbirliği ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin ve KKTC'nin de içinde olacağı kapsayıcı projeler ile mümkün olabilir.

Kıbrıs Türk halkının özden gelen hakları olan egemen eşitlik ve eşit uluslararası statüsünün tescil edilmesi için Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda sergilediği duruş, gösterdiği çaba ve yaptığı çağrılar olumlu netice vermeye başlamış ve KKTC'nin uluslararası tanınırlığının sağlanması yolunda yadsınamaz gelişmeler yaşanmıştır. Bu çerçevede KKTC, Türk Devletleri Teşkilatı'nda (TDT) gözlemci üye sıfatıyla yerini almış, ayrıca Azerbaycan ile

KKTC arasında Parlamentolararası İlişkiler Çalışma Grubu kurulmuştur. Bu gelişmelerin, iki ülkenin ortak vizyonu ve işbirliğiyle şekillenmeye devam etmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin önderliğinde KKTC'nin uluslararası tanınırlığı konusunda yeni gelişmelere vesile olması için çalışmalar kararlılıkla devam edecektir.

Türkiye Cumhuriyeti iktisadi ve mali işbirliği anlaşmaları ile KKTC'nin kalkınma ve refahına yönelik desteğini sürdürmekte, kamusal faydayı esas alan ve insanlara dokunan yatırımlara öncelik vermektedir. Nitekim KKTC'nin batısından doğusuna vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması amacıyla inşa edilecek ve donatılacak hastaneler ve sağlık ocaklarıyla ülkenin sağlık altyapısı güçlendirilmektedir. Yine, mevcut okulların tamir, bakım ve onarımı yapılmakta ve ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmakta, ayrıca yeni okul projelerinin yapımı desteklenmektedir. Tarımda kırsal kalkınma desteklenmekte ve sulama projelerinin hayata geçirilmesine öncelik verilmektedir. Altyapı alanında Cumhuriyet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı Yerleşkesi ve Millet Bahçesi yapımı devam etmekte, belediye ve köylerin altyapılarının güçlendirilmesine katkı sağlanmaktadır. Ulaştırma alanında ise yol yapımı, bakım ve onarım çalışmaları her zaman olduğu gibi KKTC'nin birçok bölgesinde devam etmektedir.

Kıbrıs Adası, 1571 yılından itibaren siyasi ve kültürel olarak Anadolu'nun parçası haline gelmiştir. 20 Temmuz 1974 günü başlatılan Kıbrıs Barış Harekati ile de Kıbrıs Türk halkının varlığı güvence altına alınmıştır. Adada asli unsur olarak Kıbrıs Türklerinin varlığının muhafazası ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bekası Türkiye Cumhuriyeti'nin vazgeçilmezidir.

Türkiye, bu anlayışla, abdi ve tarihi yükümlülükleri çerçevesinde milli davası olan Kıbrıs'a sahip çıkmakta kararlı olarak KKTC halkının refahı, kendi ayakları üzerinde güvenle durabilmesi ve ekonomik ve sosyal gelişmesi için, en zor şartlarda dahi Türk Milletinin ayrılmaz bir parçası olan Kıbrıs Türkünü asla yalnız bırakmamayı ilke edinmiş ve yıllar boyunca bu çerçevede tüm alanlarda kaynaklarını Kıbrıs Türkü ile paylaşmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC'nin köklerini tarihten, ortak sosyal ve kültürel değerler ile kardeşlik bağlarından alan ilişkileri her alanda yakın işbirliği ile güçlenmeye devam etmektedir. İki ülkenin dayanışmasının devamı, küresel güç dengelerinin smandığı günümüz dünyasında her zamankinden daha büyük önem taşımaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KKTC ORTAK VİZYONU

Bu belge kapsamında ortak tarih, köken, kültür, dil, din ve manevi değerlerden kaynaklanan bağlarını her alanda daha da güçlendirmek ve sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak üzere, iki ülkenin savunma, güvenlik ve dış politika alanlarındaki işbirliğini güçlenerek devamını öngören, KKTC'nin her alanda barındırdığı büyük potansiyelin ortaya çıkarılmasının yanı sıra iki ülkenin menfaatleri doğrultusunda bu potansiyelin daha etkin kullanılmasının sağlandığı, KKTC'nin teknik altyapısını iyileştiren ve geliştiren, Türkiye Cumhuriyeti ile KKTC arasındaki ticaret hacmini ve üretim imkânlarını artıran ve KKTC'ye verilen desteklerin yerinde, etkin ve verimli kullanımı esasıyla sağlandığı stratejik bir işbirliği anlayışı ile hareket edilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti ile KKTC arasında, ekonomik ve sosyal kalkınma için daha ileri bir dayanışma, istişare ve işbirliğini esas alan uzun vadeli bir vizyonun toplumun her katmanına

yerleşmesi ile bölgesel ve küresel ölçekte bir bütün olarak aynı istikamette planlama yapılarak KKTC ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkinin daha da güçlenmesi sağlanacaktır.

Bu amaçla, iki ülke yetkilileri KKTC'nin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin haklarını savunmayı birbirinden ayrı görmeyerek, dinamik ve sürekli değişen bir yapı arz eden bölge ve dünya ekonomisini dikkate alarak, sektörel bakış açısıyla güçlendirilmiş bir eşgüdümle çalışacak, ekonomik, sosyal, askeri tüm araçları en etkin ve verimli şekilde geliştirmeye ve kullanmaya devam edecektir.

İŞBİRLİĞİ ALANLARI

1. Taraflar **Türkiye Cumhuriyeti tarafından KKTC'nin güvenliğinin** sağlanmasına yönelik faaliyetlere devam edeceğinin önemini belirtirler.
2. Taraflar **KKTC'nin iç güvenliği alanında** somut ve etkin ikili işbirlikleri yapacaktır.
3. Taraflar **KKTC'ye** yapılan desteklerde etkinlik, etkililik ve verimlilik esaslarını gözeterek; ortak izleme ve değerlendirme mekanizmalarını daha da ileriye taşıyacaktır.
4. Taraflar, **KKTC kamu maliyesinde** bütçe dengesinin sağlanması ve sürdürülebilir yapıya kavuşturulması, sağlıklı gelir kaynaklarının artırılması ile iç ve dış borçlanma politikalarına yönelik işbirliği yapacaktır.
5. Taraflar **KKTC'nin enerji arz güvenliğinin** sağlanması ve **yenilenebilir enerjiye** erişimin artırılması konusunda birlikte hareket edecektir.
6. Taraflar **KKTC** sanayisinin rekabet gücünün geliştirilerek daha yüksek katma değerli üretim kapasitesinin oluşturulmasında gereken adımları atacak ve **OSB altyapı yatırımlarına** ağırlık verecektir.
7. Taraflar **sanayici, küçük esnaf ve zanaatkarların** desteklenmesine yönelik ortak programlar yürütecek ve **girişimciliği** destekleyecektir.
8. Taraflar **KKTC'deki kurumların insan kaynağını ve teknik altyapısını** iyileştirmek için ortak faaliyetler gerçekleştirecekler; aynı amaca yönelik olarak uzun süreli görevlendirmeler yapabileceklerdir.
9. Taraflar **ulusal istatistik sisteminin** güçlendirilmesi, uluslararası düzeyde karşılaştırılabilir, güncel ve zamanlı istatistik üretiminin gerçekleştirilmesi ve üretilen istatistik sayısının artırılmasına yönelik işbirliğini sürdürecektir.
10. Taraflar **KKTC** markasının küresel **turizm** pazarında ileriye taşınması için gerekli eylemleri hayata geçirecektir.
11. Taraflar iki ülke **sağlık sistemlerinin uyumlaştırılmasına**, **KKTC** sağlık altyapısı ve hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik yeni **hastane ve sağlık ocaklarının yapılması ile sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaştırılmasına öncelik** vererek işbirliğini artıracaktır.
12. Taraflar okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim alanlarında süre gelen işbirliğini, **okulların fiziki ve teknolojik altyapılarına ağırlık** vererek geliştirecek ve güçlendirecektir.
13. Taraflar **yükseköğretim** kurum ve kuruluşları arasındaki mevcut işbirliğinin güçlendirilerek yükseköğretimde niteliğin, uluslararası tanınırlığın ve denetimin artırılması için gayretlerini birleştirecektir.
14. Taraflar iki ülke **gençlerinin ve sporcularının** dostluk, arkadaşlık, kardeşlik ve akrabalık duygularının güçlendirilmesi hususunda çalışmalar yapılmasını sağlayacaktır.
15. Taraflar **ailenin korunması, sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması, yaşlılar ve engellilere** yönelik imkanların ve hizmet altyapısının geliştirilmesi konularında yakın işbirliğini artırarak sürdürecektir.

16. Taraflar **doğal afetlere hazırlık** düzeyinin yükseltilmesi ve **sivil savunma** alanlarında işbirliğini artıracaktır.
17. Taraflar **doğal kaynakların korunması** amacıyla katı atık yönetimi, atık su geri kazanımı ve yeşil enerji konularında birlikte hareket edeceklerdir.
18. Taraflar trafik güvenliği ve konforunu teminen **kurayolu ağının geliştirilmesi, limanlarda** sunulan hizmetlerin uluslararası standartlara yükseltilmesi için işbirliği içinde çalışmalarını yürüteceklerdir.
19. Taraflar **gıda arz güvenliği** ve güvenliğini sağlama hedefiyle **tarım ürünlerinin** yurtiçi tüketim miktarlarını dikkate alarak toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması yoluyla sürdürülebilir tarımsal üretimi teşvik edecek ve tarımsal ihracat ürünlerinin katma değerli hale getirilmesi için işbirliği yapacaklardır.
20. Taraflar **orman** varlığının geliştirilerek korunması için birlikte hareket edecektir.
21. Taraflar **KKTC işgücü piyasasının** güçlü, sürdürülebilir ve dirençli hale getirilmesi için gerekli çalışmaları yapacaklardır.
22. Taraflar **sosyal güvenlik sisteminin** aktüeryal dengesini sağlayacak yasal düzenlemeler yapacak ve idari tedbirler alacaklardır. Kayıt dışı işgücünün kayıt altına alınmasına ilişkin denetim altyapısının güçlendirilmesine yönelik adımlar atacaklardır.
23. Taraflar **yatırım ortamının** iyileştirilmesi konusunda tecrübe paylaşımını ve işbirliğini sürdürecektir.
24. Taraflar, **e-Devlet ve dijital dönüşüm** alanlarında bilgi ve deneyim paylaşımına devam edecek, daha önce başlatılan projelerin tamamlanmasını ve yeni projelerin geliştirilmesini sağlayacaktır.
25. Taraflar **suç gelirlerinin aklanmasını önlenmesine** ilişkin bilgi ve tecrübe paylaşımını devam ettirecektir.
26. Taraflar KKTC'de uygulanan **teşvik ve desteklerin** verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması amacıyla etki değerlendirme sisteminin kurulmasına yönelik işbirliği yapacaktır.
27. Taraflar **toplu konut projelerinin** hayata geçirilmesi, kırsal kesim bölge altyapılarının tamamlanması konularında işbirliğini geliştirecektir.
28. Taraflar, **KKTC'nin dış temsilinin etkinleştirilmesini** ve **geliştirilmesini** teminen eşgüdüm içerisinde çalışmalarını sürdürecektir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
1. KAMU MALİYESİ	1.1. Kamu maliyesinde etkinliğin ve sürdürülebilirliğin artırılması.	1.1.1. Gelir Vergisi Yasası; vergilemede adalet, eşitlik, bütürlülük ve ödeme gücü ilkeleri çerçevesinde gözden geçirilecek ve gerekli düzenlemeler yapılacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı	• Maliye Bakanlığı	Aralık 2024
		1.1.2. Vergi sistemindeki istisna, muafiyet ve indirimler; ekonomik aktiviteye etkileri ve vergilendirilmesinin diğer temel ilkeleri gözönüne alınarak vergi tabanının genişletilmesi amacı çerçevesinde gözden geçirilip gerekli değişiklikler yapılacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı	• Maliye Bakanlığı	Aralık 2024
		1.1.3. Katma Değer Vergisi (KDV) ve Fiyat İstikrar Fonu (FİF) arasındaki tamamlayıcılık, vergi kayıp ve kaçakları önleme amacı da göz önünde bulundurularak aşağıdaki şekilde yeniden tesis edilecektir. - İşlem zinciri üzerinden alınan bir vergi olan KDV'nin işleyiş sistemini bozan, başta % 0 oranına tabi olanlar olmak üzere, KDV Oranlar Tüzüğü'nün cetvelleri, son yıllarda yapılan vergi indirimleri de dikkate alınarak mal ve hizmet kalemleri itibarıyla yeniden düzenlenecektir. - Fiyat İstikrar Fonu Yasası tahtında yayımlanan emirnameler ve ilgili diğer düzenlemelerde son yıllarda yapılan oran indirimleri ve güncelliğini kaybetmiş maktu tutarlar, sektör payları ile birlikte gözden geçirilip gerekli değişiklikler yapılacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı	• Maliye Bakanlığı	Ağustos 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		<p>1.1.4. Şans oyunlarının vergilendirilmesinde asimetrik bir durum oluşarak platformlar arası kaymalar yaşanmaması ve yasa dışı oyunlara yönelimin engellenmesi bakımından, bütünsel bir bakış açısıyla aşağıdaki düzenlemeler birlikte yapılacaktır.</p> <p>- Kumarhanelere (casinolara) ilişkin Şans Oyunları Yasasında düzenlenen yıllık ruhsat ücretini 550 bin Euro'dan 650 bin Euro'ya yükselten yasa değişikliği tasarısı yürürlüğe girecektir.</p> <p>- Elektronik ortamda oynanan casino, betting ve diğer her türlü şans oyunlarına ilişkin münferit bir Elektronik Şans Oyunları yasal düzenlemesi yapılacaktır.</p>	<p>• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı</p>	<p>• Maliye Bakanlığı</p>	<p>Aralık 2024</p>
		<p>1.1.5. Gelir ve Vergi Dairesi ile Maliye Tefiş ve İnceleme Kurulu'nun teknik, idari ve denetim kapasitesi artırılabilecektir. Risk bazlı vergi denetimine yönelik elektronik sistemin kurulması ve uygulanması sağlanacaktır. Vergi kayıp ve kaçığına yönelik sektörel ve yaygın denetimlere ağırlık verilecektir.</p>	<p>• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı</p>	<p>• Maliye Bakanlığı</p>	<p>Aralık 2024</p>
		<p>1.1.6. Artan faiz oranlarının bütçe dengeleri ile kamu borç stokunu olumsuz etkilememesini ve kamu maliyesinde sürdürülebilirliği teminen; tahakkuk edecek cari faizlerin yılı bütçelerine ödenek konularak bu borçların ödenmesine yönelik gerekli yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır.</p>	<p>• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü</p>	<p>• Maliye Bakanlığı</p>	<p>Ağustos 2024</p>
		<p>1.1.7. Rekabet eşitsizliğini gidermek amacıyla, Yükseköğretim Kurumları Mali Düzenleme Yasasında ve ilgili diğer yasalarda değişikliğe gidilerek bazı yükseköğretim kurumlarına sağlanan;</p>	<p>• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı</p>	<p>• Maliye Bakanlığı</p>	<p>Eylül 2024</p>

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, fiyat istikrar fonu, gümrük vergisi, taahhüt harcı, damga vergisi, emlak vergisi ile diğer her türlü vergi, resim, harç ve fonlardaki mevcut teşvik, muafiyet, istisna ve indirimler gözden geçirilecek; yükseköğretim kurumlarına belli bir ölçekten ve/veya yıldan sonra teşvik, muafiyet, istisna ve indirim uygulanmamasına yönelik düzenlemeler yapılarak daimi muafiyet uygulamalarına son verilecektir. Bu sektöre sağlanan diğer her türlü vergi, fon, harç ve mali kolaylıklar için de aynı çerçevede ve yatay eşitlik ilkesine uygun düzenlemeler yapılacaktır.			
		1.1.8. Gelir ve Vergi Dairesi ile Sosyal Sigortalar Dairesine verilecek beyannameler tek tip hale getirilecektir.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı	• Maliye Bakanlığı	Ağustos 2024
		1.1.9. Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik idari ve teknik kapasite artırılacak, bilgi ve tecrübe paylaşımına devam edilecektir.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı, MASAK	• Maliye Bakanlığı	Mart 2025
		1.1.10. Kalkınma Bankasının tahsili gecikmiş alacak oranının azaltılması sağlanacak; Bankanın ipotek koyduğu taşınmazlar için yasal takip süreçleri tamamlanacak, yasal takip sonucu mahkeme emri ile satış kararı alınışların satışı ivedilikle sonuçlandırılacaktır.	• Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu	• Başbakan Yardımcılığı Turizm, Gençlik, Kültür ve Çevre Bakanlığı	Eylül 2024
		1.1.11. Kalkınma Bankasının Bankacılık Yasasına tabi tutulması sağlanacaktır.			

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		1.1.12. 38/1997 sayılı Para ve Kambiyo Yasa Tasarısında değişiklik yapılarak döviz bürosu ve kuyumcuların merkez ve şubelerinden alınan lisans bedellerinde artış yapılacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı	• Maliye Bakanlığı	Aralık 2024
		1.1.13. 60/2010 sayılı Sigorta Hizmetleri Düzenleme ve Denetim Yasasında yapılacak değişiklik ile yıllık lisans gelirlerinde artış yapılacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı	• Maliye Bakanlığı	Aralık 2024
		1.1.14. Kara Sınır Kapılarında Geçişlerde Uygulanan Katkı Kesintisinin Karayollarının Güçlendirilmesi, Yapılması ve/veya Yol ve Trafik Güvenliğini İçin Uygulanması Hakkında Yasa Tasarısının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı	• Maliye Bakanlığı	Ekim 2024
		1.1.15. Belli meslek mensuplarının tahsilat ve ödemeleri ile işletmelerin çalışanlara yapacağı ücret ve ücret nitelikli ödemelerin bankaçılık sistemi üzerinden yapılmasına ilişkin tüzük çalışması tamamlanacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı	• Maliye Bakanlığı (S) • Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Ekim 2024
		1.1.16. Kiralanan taşınmazların aylık 500 TL'yi aşan kira tutarlarının bankaçılık sistemi üzerinden kiralayana hesabına yatırılması zorunlu hale getirilecektir.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı	• Maliye Bakanlığı	Aralık 2024
		1.1.17. Gecikme faizi, gecikme zammı ve tecil faizi oranları piyasa mevduat faiz oranları gözönüne alınarak güncellenecektir.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı	• Maliye Bakanlığı	Ağustos 2024
		1.1.18. Muhasebe, Denetim ve Meslek Yasası ile Tasdik Memurları Yasasının yürürlüğe girmesi sağlanacak, mesleki harçlar artırılacaktır.	• Hazine ve Maliye Bakanlığı	• Maliye Bakanlığı	Ağustos 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
2. KAMU YÖNETİMİ	2.1. Dijital dönüşümün sağlanması	<p>2.1.1. Tüm bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuatlarının e-Devlet sistemine uyumunu sağlamak için gereken yasal ve idari düzenlemeler, 76/2023 sayılı Dijital Dönüşüm ve e-Devlet Kurumu Yasasının geçici birinci maddesi uyarınca Başbakanlık Dijital Dönüşüm ve e-Devlet Kurumu ile teknik ve hukuki düzeyde koordineli şekilde çalışılarak tamamlanacaktır.</p> <p>2.1.2. e-Devlet kapsamında sunulan hizmetlerin sayısı artırılarak e-Devlet Kapısının vatandaş tarafından kullanımının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.</p> <p>2.1.3. Belediyeler Yasası ile Köy ve İhtiyar Heyeti Yasası güncellenerek, belediyelere Mekansal Adres Kayıt Sisteminin (MAKS) kullanımı; sisteme kapı numarası, yol ve tabela isimleri ile adreslerde mukim kişilerin bilgilerinin belli bir süre içinde girilmesinin sağlanması ve bu verilerin güncel tutulması zorunluluğu getirilecek, başta Adres Kayıt Sistemi (e-Nüfus) olmak üzere MAKS'in diğer e-Devlet sistemleriyle entegre olması sağlanacaktır.</p> <p>2.1.4. Dijital Dönüşüm ve Elektronik Devlet İdaresi Yasasının uygulanması sağlanacaktır.</p> <p>2.1.5. KKTC'nin tamamına yönelik Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) standartlarının oluşturulması, pilot uygulamalar ile şehirlerin 3 boyutlu dijital ikizlerinin üretilmesi, ulusal CBS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (DDO) 	<ul style="list-style-type: none"> • Başbakanlık 	Ekim 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		platformunun inşa edilerek veri yönetiminin paylaşım ve kullanım esaslarının tesis edilmesi sağlanacaktır.			
	2.2. Tapu ve kadastro altyapısının güçlendirilmesi.	2.2.1. Tapu ve Kadastro Dairesi Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Yasasında değişikliğe gidilerek Dairenin; merkez ve kaza amirliklerinin organizasyon yapısı ülkenin ihtiyaçlarına göre güncellenecek ve kurumsal kapasitesini artırıcı düzenlemeler yapılacaktır. 2.2.2. Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi ile Taşınmaz Değer Bilgi Sistemi güncellenerek tapu ve kadastro hizmetleri paydaşlar ve vatandaş yönü ile bütünsel olarak yönetilecek, işlemler bürokrasiden arındırılacak, taşınmaz değerlemelerinin alım satım değerine yakınsaması sağlanacaktır.	• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	• İçişleri Bakanlığı	Aralık 2024
	2.3 Kişisel verilerini koruma kurumunun altyapısının güçlendirilmesi	2.3.1. Kişisel Verilerin Korunması Yasası ihtiyaçlar çerçevesinde güncellenecek, yasa kapsamında tüzükler çıkarılacak ve Kurulum kurumsal kapasitesi artırılabacaktır.	• Kişisel Verileri Koruma Kurumu	• Kişisel Verileri Koruma Kurulu	Aralık 2024
3. İSTATİSTİK ALTYAPISININ GELİŞTİRİLMESİ	3.1. Kurumların istatistik üretme altyapılarının güçlendirilmesi, mevcut istatistiklerin geliştirilmesi ve yeni istatistiklerin sayısının artırılması.	3.1.1. KKTC İstatistik Kurumu'nun her alanda ihtiyaç duyduğu verileri elde etmesinin önündeki yasal ve idari engeller kaldırılacak, gerekli düzenlemeler yapılarak KKTC'de istatistik üretme kapasitesinin artırılması sağlanacaktır. 3.1.2. Oluşturulacak Resmi İstatistik Programı kapsamında istatistiklerin frekansı artırılacak, içerikleri geliştirilecek ve yeni istatistiklerin üretilmesi sağlanacaktır.	• TÜİK	• Başbakanlık • KKTC İstatistik Kurumu(S)	Aralık 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SÖN TARİH*
4.TURİZM	4.1. "Kuzey Kıbrıs (North Cyprus)" markasının tanıtımında etkin kullanılması, turizm sektöründe yerel ürün kullanımı ve müzelerin ziyarete açık hale getirilmesi	<p>4.1.1. Hazırlanacak olan Turizm Master Planı çerçevesinde yeni turizm bölgesi ya da bölgeleri belirlenecektir. Yeni ve mevcut turizm bölgelerindeki turizm arazilerinin belirlenmiş kurallar çerçevesinde yatırımcılara tahsis edilmesi sağlanacaktır. Yatırımların sözleşmede belirlenen tarihler içerisinde ve sözleşmeye uygun hayata geçirilmemesi durumunda arazi tahsisi kendiliğinden iptal edilecektir. Tahsis edilen araziler hiçbir şekilde başkasına devredilemeyecektir.</p> <p>4.1.2. Turizm Geliştirme ve Tanıtma Fonu kaynaklarıyla "Kuzey Kıbrıs (North Cyprus)" markası altında etkin tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecek ve "Kuzey Kıbrıs" markasının küresel turizm pazarında ileriye taşınması için Türkiye Cumhuriyeti ile ortak çalışmalar yapılacaktır.</p> <p>4.1.3. Turizmin diğer sektörlerle olan katkısını artıracak politikalar geliştirilecektir.</p> <p>4.1.4. Müze ve ören yerlerinin modern işletmecilik tekniklerine uygun yönetilmesi için stratejik tasarım yapılması ve gereken yasal altyapının oluşturulması, kamu-özel sektör işbirliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.</p> <p>4.1.5. Müze ve ören yerlerinin hafta sonları da hizmet vermesi sağlanacaktır.</p>	• Kültür ve Turizm Bakanlığı	• Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı	Eylül 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
5. KÜLTÜR	5.1. Kültürel Mirasın Korunması	5.1.1. Kıbrıs'taki vakıf eserleri başta olmak üzere taşınmaz kültür mirasının korunmasına öncelik tespit ve envanter çalışmaları yapılacak ve elde edilen veriler dijital ortama aktarılacaktır.	• Kültür ve Turizm Bakanlığı	• Başbakanlık Kıbrıs Vakıflar İdaresi (S) • Başbakan Yardımcılığı Turizm, Gençlik, Kültür ve Çevre Bakanlığı, • Devlet Planlama Örgütü (DPÖ)	Haziran 2025
6. TARIM	6.1. Tarım sektörü desteklerinin gıda arz güvenliği ve gıda güvenilirliğini rekabetçi şartlarda sağlayan bir yapıya kavuşturulması	6.1.1. Tarımsal destekler ve politikalar aşağıdaki ilkeler dikkate alınarak yeniden düzenlenecektir. - Temel geçim kaynağı tarımsal üretim olanlara pozitif ayrımcılık sağlanacaktır. - Gıda arz güvenliği açısından öne çıkan sektörlere öncelik verilecektir. - Gıda güvenliği desteklenecektir. - Kırsal kalkınma desteklenecektir. - Hellim üretiminde "Coğrafi Tescil" şartlarını sağlayacak üretim desteklenecektir. - Karşılaştırmalı üstünlüğe sahip bazı tarımsal ürünlerin (enginar, keçiboynuzu, patates, narenciye ve diğer ürünler) ileri işleme desteklenecektir.	• Tarım ve Orman Bakanlığı	• Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı	Kasım 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		<ul style="list-style-type: none"> - Turizm sektörünün gıda ve tarımsal ürün ihtiyaçlarının yerli üreticilerden karşılanması desteklenecektir. - Tarımsal üretim ve pazarlamada kooperatifçilik desteklenecektir. - Tarımsal girişimcilik desteklenecektir. - Desteklerin önceden açıklanması, desteklerin zamanında gerçekleştirilmesi ve destekleme ödemelerinde bütçe sınırlarının aşılmaması sağlanacaktır. 			
	6.2. Tarım sektöründe faaliyet gösteren KİT, Kurum ve İşbirliklerin yeniden yapılandırılması	6.2.1. Tarım ve tarıma dayalı sektörlerde faaliyet gösteren KİT, kurum ve işbirlikler, piyasa düzenleyici rollerini yerine getirebilecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır. Yeniden yapılandırılmada KİT, kurum ve işbirliklerin, görev zararı yapması mevzuatlarına engellenecek, bu işletmeler tekelci yapılardan uzaklaştırılacak ve özelleştirilecektir.	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım ve Orman Bakanlığı (S) • Hazine ve Maliye Bakanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Maliye Bakanlığı(S) • Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı 	Aralık 2024
	6.3. Eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi	6.3.1. Üretici, ziraat mühendisi, tarım teknisyen ve teknikerlerine yönelik eğitim programları düzenli hale getirilecektir; Eğitim programları kapsamında Türkiye Cumhuriyeti kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım ve Orman Bakanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı 	Aralık 2024
	6.4. Tarımsal İstatistik altyapısının güçlendirilmesi	6.4.1. Tarımsal destek politikalarının sağlıklı yürütülebilmesini teminen, e-Devlet kapsamında Entegre Tarım Bilgi Sistemleri oluşturulacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> • DDO(S) • Tarım ve Orman Bakanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Başbakanlık(S) • Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı 	Aralık 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
7. ULAŞTIRMA	7.1. Liman ekosisteminin güçlendirilmesi.	7.1.1. Mevcut limanlar rehabilite edilerek daha verimli işletilmesi sağlanacak, limanlar rekabetçi bir yapıya kavuşturulacaktır. 7.1.2. Gazimağusa yük limanının işletme hakkının devrine yönelik hukuki ve idari altyapı oluşturulacaktır. 7.1.3. Yeni bir yük limanı inşasına yönelik çalışmalara başlanacaktır.	• Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı • Özelleştirme İdaresi Başkanlığı(S)	• Maliye Bakanlığı(S) • Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı	Eylül 2024
	7.2. Denizyolu güvenliğinin artırılması.	7.2.1. Denizyollarındaki ulaşımın izlenmesine yönelik altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.	• Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	• Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı	Aralık 2024
	7.3. Araç muayene altyapısının oluşturulması.	7.3.1. "KKTC Sınırları İçerisinde Motorlu Kara Araçları Muayene İstasyonları Kurulması ve İşletilmesi, Karayolu Ulaşım Sisteminin Geliştirilmesi ve Kara Trafik Güvenliğine Katkı Sağlanmasına Yönelik Projelerin Yürütülmesi Hakkında Protokol"ün yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.	• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	• Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı • Maliye Bakanlığı(S)	Ekim 2024
8. SAĞLIK	8.1. Sağlık hizmet sunumunun yaygınlaştırılması ve kalitesinin yükseltilmesi	8.1.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sağlık altyapısı ve hizmetlerinin geliştirilmesi için mevcut hastane ve sağlık ocaklarının tamir ve tadilatı yapılacak, yeni hastane ve sağlık ocakları inşa edilecek ve sağlık hizmetlerine erişim kolaylaştırılacaktır.	• Sağlık Bakanlığı	• Sağlık Bakanlığı	Aralık 2024
	8.2. Sağlıkta yapısal dönüşümün sağlanması	8.2.1. Sağlıkta yapısal dönüşüm eylem planı hazırlanması ve hayata geçirilmesine yönelik 20 Ekim 2023 tarihli "Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Arasında 2023-2025 Yıllarında İş	• Sağlık Bakanlığı	• Sağlık Bakanlığı	Şubat 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		Birliğine Dair Eylem Planı"nda bulunan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.			
		8.2.2. Genel sağlık sigortası için Sosyal Güvenlik Yasası'nda, Sosyal Sigortalar Dairesi Yasası'nda ve ilgili diğer mevzuatta değişiklik yapılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S) • Sağlık Bakanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S) • Sağlık Bakanlığı • Maliye Bakanlığı 	Ekim 2024
9. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK	9.1. Emeklilik Sisteminin orta ve uzun vadede aktüeryal görünümüne ilişkin çalışma yapılması ve aktüeryal dengenin güçlendirilmesi	<p>9.1.1. Emeklilik sisteminin 5 ve 10 yıllık aktüeryal dengeleri ve sistem uygulaması gözden geçirilecektir.</p> <p>9.1.2. Emeklilik sisteminin aktüeryal sürdürülebilirliğinin sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) 	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı(S) • Maliye Bakanlığı 	Aralık 2024
10. ENERJİ	10.1. Enerji arz güvenliğinin sağlanması	<p>10.1.1. Enerji arz güvenliğinin sağlanması, kurum bütçesinin yatırım ihtiyacını da gözetenek gerçekçi bir şekilde oluşturulması ve sürdürülebilir bir kurumsal yapının tesisi amaçları doğrultusunda KIB-TEK'in kurumsal karar alma mekanizmaları gözden geçirilecektir. Bu çerçevede Kurumun maliyetinin altında satış yapmaması için gerekli tedbirler alınacaktır.</p> <p>10.1.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti enerji arz güvenliğinin sağlanması amacı ile Enterkonnekte Elektrik Sistemi Projesi'nin hayata geçirilmesi için gerekli mevzuat ve teknik çalışmalara devam edilecektir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Başbakanlık 	Aralık 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		10.1.3.Elektrikli Araçlar Yasasının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.			
	10.2. Enerji Sektöründe kurumsal yapının güçlendirilmesi	10.2.1.Enerji Üst Kurul Yasasının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır. 10.2.2. Enerji Dalresi Yasasının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır. 10.2.3.Enerji Verimliliği Yasasının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.	• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	• Ekonomi ve Enerji Bakanlığı	Aralık 2024
11. EKONOMİ	11.1. Yerli üretimin desteklenmesi ve ticaretin düzenlenmesi	11.1.1. Yerli Mali Yasasının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır. 11.1.2. e-Ticaret Yasasının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır. 11.1.3. Hal Yasasının gereği olan hallerin kurulumu sağlanacaktır.	• Ticaret Bakanlığı	• Ekonomi ve Enerji Bakanlığı	Haziran 2025
12. ÇEVRE	12.1. Sürdürülebilir katı atık yönetiminin sağlanması	12.1.1. KKTC'de bütünlük katı atık yönetiminin bileşenleri olan atık önleme, atık azaltımı, yeniden kullanım, geri dönüşüm, geri kazanım, enerji geri kazanımı ve bertarafı silsilesine uygun yöntem, teknoloji ve yönetim planlarının uygulanması sağlanacaktır. Türkiye'deki sıfır atık ve diğer iyi uygulama örnekleri KKTC'de hayata geçirilecektir. 12.1.2. Güngör Düzenli Depolama Tesisindeki mevcut vahşi depolamaya son verilecek, tesisin teknik eksiklikleri, altyapı sorunları ve işletmeden kaynaklı sorunları giderilecektir.	• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	• Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı	Ekim 2024
13. EĞİTİM	13.1. Okul altyapısını güçlendirilmesi	13.1.1. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarının fiziki ve teknolojik altyapıları geliştirilecek ve güçlendirilecektir.	• Milli Eğitim Bakanlığı	• Milli Eğitim Bakanlığı	Ağustos 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİHİ*
	13.2. Yükseköğretimin kalitesinin artırılması	13.2.1. Yükseköğretim Kurumu (YÖK) ile Yükseköğretim Planlama, Değerleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu (YÖDAK)'ın kurumsal işbirliği artırılarak, Yükseköğretim Bilgi Sistemi (YÖKSİS)'nde YÖDAK'ın tüm yükseköğretim kurumlarının öğrenci, öğretim üyesi, öğretim görevlisi verilerinin girişine imkan sağlayan bağımsız, ayrı bir alan oluşturulacak; bu sayede doğrulama koduyla, mezun ve mevcut öğrenci bilgilerinin kontrol edilmesi sağlanacaktır. 13.2.2. Yükseköğretimde niteliğin, uluslararası akreditasyon ve tanınırlığın artırılması sağlanacaktır.	• YÖK	• YÖDAK	Ağustos 2024
	13.3. Mesleki teknik eğitimin ve hayat boyu öğrenmenin geliştirilmesi	13.3.1. Mesleki ve teknik öğretimde kalifiye eleman yetiştirmeye yönelik alan ve dal programlaması güncellenecek, sektöre temsilcileri ile küresel ve bölgesel fırsatlar gözlemlenerek dönüşüm ve istihdam planlaması yapılacaktır.	• Milli Eğitim Bakanlığı	• Milli Eğitim Bakanlığı	Ağustos 2024
14. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER	14.1. Kadın kooperatifçiliğinin geliştirilmesi	14.1.1. Kadın kooperatiflerinin teşvik edilmesi, yaygınlaştırılması, ulusal ve yurtdışı pazarlara erişimlerinin kolaylaştırılması sağlanacaktır.	• Ticaret Bakanlığı (S) • Tarım ve Orman Bakanlığı	• Başbakanlık, • Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) (S)	Ekim 2024
15. TEŞVİKLER	15.1. Teşvik sisteminin yeniden yapılandırılması	15.1.1. Teşvik ve desteklerde etki analizi yapılacak, teşvik fonksiyonundan beklenen faydayı sağlamayanlar kaldırılacak, sektörlerle yönelik teşviklerin yeniden belirlenmesi sağlanacak ve teşvik sistemi fayda-maliyet analizi yapılarak yeniden	• Strateji ve Bütçe Başkanlığı	• Başbakanlık, DPÖ (S) • Maliye Bakanlığı	Kasım 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVE BELGESİ EYLEM PLANI

REFORM ALANI	REFORM KONUSU	EYLEM	TÜRKİYE SORUMLU KURUM	KKTC SORUMLU KURUM	SON TARİH*
		düzenlenecektir. Teşvik ve desteklerin tek bir kurumdan izlenmesine yönelik elektronik bir izleme sistemi kurulacaktır.			
16. YEREL YÖNETİMLER	16.1. Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin artırılması ve yatırım potansiyelinin güçlendirilmesi	<p>16.1.1. Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin tahsilinde yaşanan olumsuzlukların giderilmesi ve öz gelirlerinin artırılmasına ilişkin mevzuat gözden geçirilecek, gerekli düzenlemeler yapılacaktır.</p> <p>16.1.2. Her yerel yönetim, kendi bölgesindeki nüfus artış eğilimini gözetenek, orta ve uzun vadeli altyapı yatırım projeksiyonlarını yapıp buna göre hesaplanan yatırım ihtiyacı için gerekli kaynağın yarısını kendi öz gelirlerinden karşılamak için gerekli tedbirleri alacaktır.</p> <p>16.1.3. Belediyelerde şeffaflık ve hesap verilebilirliği artırmak amacıyla gelir-gider, borçlanma ve personel durumlarını gösteren standart ve sürekli güncellenen internet siteleri kurulması sağlanacaktır.</p> <p>16.1.4. Belediyelerin borçlanmalarının Borç Yönetim Komitesi altında merkezi olarak gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (S) • Türkiye Belediyeler Birliği 	<ul style="list-style-type: none"> • İçişleri Bakanlığı(S) • Maliye Bakanlığı • Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği 	Aralık 2024

* Anlaşmanın imzalandığı tarih ile yürürlüğe girdiği tarih arasındaki süre "SON TARİH"e eklenir.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİNCE 2024 YILINDA
KUZAY NİBRİS TÜRK CUMHURİYETİNE YAPILMASI PLANLANAN YARDIMLAR
(GENEL İÇMAL)**

TL

AÇIKLAMALAR	2023 YILI ANLAŞMASINDAN DEVREDEN				TOPLAM	2024		TOPLAM
	KKTC'deki		Türkiye'deki			BÜTÇE ÖDENEĞİ	TAHAKKUK EDEN GERİ DÖNÜŞ*	
	AÇIK AVANS	NAKİT (4 Ocak 2024 gün sonu itibarıyla kalan)	AÇIK AVANS	BÜTÇE ÖDENEĞİ				
HİRE	9.181.253,39	273.266.691,06	0,00	1.447.131.472,42	1.729.579.516,87	11.713.000.000,00	57.420.483,13	13.500.000.000,00
Savunma Ödemeleri	9.130.686,39	171.173.221,44	0,00	39.696.112,17	200.000.000,00	5.000.000.000,00	0,00	5.200.000.000,00
Altyapı ve Reel Sektör Projeleri	90.687,00	67.711.790,86	0,00	1.335.817.039,01	1.403.575.516,87	6.327.000.000,00	57.420.483,13	7.788.000.000,00
Altyapı Lefkoşa	90.687,00	50.001.953,21		491.876.876,79	541.929.517,00	1.846.570.483,00		2.388.500.000,00
Altyapı Ankarı		494.207,91	0,00	817.655.792,04	818.150.000,00	3.984.850.000,00		4.803.000.000,00
Reel Sektör Lefkoşa		17.215.679,69		19.784.370,18	36.949.999,87	212.979.517,00	57.420.483,13	305.500.000,00
Reel Sektör Ankarı		0,00	0,00	6.500.000,00	6.500.000,00	283.500.000,00		290.000.000,00
Faaliyet Ödemeleri	0,00	34.381.678,76	0,00	91.618.321,24	125.000.000,00	986.000.000,00	0,00	512.000.000,00
Altyapı Faaliyet		34.381.678,76		90.618.321,24	125.000.000,00	365.000.000,00		490.000.000,00
Reel Sektör Faaliyet		0,00		1.000.000,00	1.000.000,00	21.000.000,00		22.000.000,00
KREDİ	0,00	111.310.111,17	0,00	1.689.888,87	113.000.000,00	2.287.000.000,00	0,00	2.400.000.000,00
Kamu Sektörü (Carli Bütçe Açığına Katkı)	0,00	40.215.561,17	0,00	784.438,83	41.000.000,00	1.059.000.000,00	0,00	1.100.000.000,00
Kamu Sektörü (Diğer)	0,00	71.094.550,00	0,00	905.450,00	72.000.000,00	228.000.000,00	0,00	300.000.000,00
Reform Destekleme Ödemesi	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.000.000.000,00	0,00	1.000.000.000,00
TOPLAM	9.181.253,39	384.576.802,23	0,00	1.448.321.361,25	1.842.579.516,87	14.000.000.000,00	57.420.483,13	15.900.000.000,00

* Geri Dönüş Hesaplarında 2023 yılında devreden 57.420.473,13 TL tutar "Tahakkuk Eden Geri Dönüş" versine dâhil olup, İsviçre Bankası ABD Doları ve İngiliz Sterlini 29 Aralık 2023 KKTC Merkez Bankası kararı ile hesaplanarak Bütçe Ödemesine dâhil edilmiştir.

İKTİSADİ VE MALİ İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI USUL VE ESASLARI

Amaç ve Kapsam

Madde 1 – (1) Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin iktisadi, idari, mali ve sosyal kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla aşağıda belirtilen politika alanlarındaki kredi ve hibe nitelikli yardımları uygulamak hususunda mutabık kalmıştır:

- a) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kamu kurum ve kuruluşlarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve dijital dönüşümünün tamamlanması,
- b) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bütçe açığının giderilmesi,
- c) Savunma sektörünün sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- d) Ekonomi, sanayi ve ticaretin geliştirilmesi,
- e) Çevrenin korunması ve kültür ve turizmin geliştirilmesi,
- f) Sivil toplumun desteklenmesi,
- g) İstihdam, sağlık, sosyal politikalar ve eğitimin geliştirilmesi,
- h) Ulaştırma ve enerji altyapısının geliştirilmesi,
- i) Tarım ve kırsal kalkınmanın geliştirilmesi,
- j) İstatistik, bilişim ve teknoloji altyapısının geliştirilmesi.

(2) 2024 yılında Türkiye Cumhuriyeti tarafından ayrılan hibe ve kredi nitelikli kaynakların dağılımı ve kullanımı işbu Usul ve Esaslara göre yapılır.

(3) Taraflar uygulamayı kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri alır.

Dayanak

Madde 2 – (1) İşbu Usul ve Esaslar Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşmasına ve Türkiye Cumhuriyeti 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa ekli "E" işaretli cetvelin 4'üncü maddesinin (a), (c) ve (d) bentlerine dayanmaktadır.

Tanımlar

Madde 3 – (1) Bu Usul ve Esasların amaçlarına uygun olarak:

a) Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri: Anlaşma kapsamında hibe nitelikli yardımlar kaleminden finanse edilecek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından kendi mevzuatına göre yürütülen hizmet alımı, yapım, bakım ve onarım, tedarik bileşenleri ve/veya hibelerden oluşan ve proje olarak onaylanan iş ve eylemlerini,

b) Ankara Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri: Türkiye Cumhuriyeti kurumlarınca gerçekleştirilecek, ihalelerde ve ödemelerde Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı geçerli olacak, hibe nitelikli yardımlar kaleminden finanse edilecek projeleri,

c) Anlaşma: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde sermaye giderleri, transfer giderleri ve diğer amaçlarla kullanılmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliği emrine gönderilen ödeneklerin kullanım amaç, yöntem ve şartlarını belirleyen 2024 yılı İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşmasını,

d) Bütçe açığına katkı: Anlaşma kapsamında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bütçe açığının giderilmesi için kredi nitelikli yardımlar kaleminden finanse edilecek yardımları,

e) Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İşbirliği Çerçeve Belgesi Eylem Planı: Anlaşmanın ekinde yer alan ve mali işbirliğine esas teşkil edecek olan reform eylemleri,

f) Lefkoşa Kaynaklı Faaliyetler Detay Listesi: İşbu usul ve esasların eki (Ek-4.1.4) olacak şekilde yıllık olarak finanse edilecek tüm Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlık faaliyetlerinin detaylandığı belgeleri,

g) Faaliyetler: Anlaşma kapsamında hibe nitelikli yardımlar kaleminden finanse edilecek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından kendi mevzuatına göre yürütülen hizmet alımı, yapım, bakım ve onarım, tedarik bileşenleri ve/veya hibelerden oluşan ve faaliyet olarak onaylanan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlıklarının iş ve eylemlerini,

h) Hibe nitelikli yardımlar: Anlaşma kapsamında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine hibe olarak verilmek üzere öngörülen destekleri,

i) Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği (KEİ) Ofisi: Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçisinin başkanlığındaki proje ve faaliyetlerden sorumlu ofisi,

j) Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğü: 6/7/2019 tarihli ve 2019/13 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Kıbrıs İşlerinin Koordinasyonu" konulu Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genelgesi kapsamında Cumhurbaşkanınca görevlendirilen makam bünyesinde oluşturulan koordinatörlüğü,

k) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti bünyesinde mali yardımın programlanması ve uygulamasının takibine ilişkin Başbakanlık Müsteşarı başkanlığında oluşturulan heyeti,

l) Kredi nitelikli yardımlar: Anlaşma kapsamında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine kredi olarak verilmek üzere öngörülen destekleri,

m) Lefkoşa Kaynaklı projeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurumlarınca gerçekleştirilecek, ihalelerde ve ödemelerde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti mevzuatının geçerli olacağı ve hibe nitelikli yardımlar kaleminden finanse edilecek projeleri,

n) Mali işbirliği: Anlaşma kapsamında sağlanacak teknik, idari ve hukuki destekler ile hibe ve kredi nitelikli yardımları,

o) Mali yıl: söz konusu yıl için 1 Ocak'tan 31 Aralık'a kadar olan süreyi,

p) Projeler Detay Listesi: İşbu usul ve esasların eki (Ek-4.1.3) olacak şekilde yıllık olarak finanse edilecek tüm projelerin detaylandığı belgeleri,

r) Savunma ödemeleri: Anlaşma kapsamında Savunma Sektörünün sürdürülebilirliğinin sağlanması için hibe nitelikli yardımlar kaleminden finanse edilecek yardımları,

s) Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti: İktisadi ve mali işbirliğinin uygulanması amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı onayı ile Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı Bakan Yardımcısı başkanlığında oluşturulan heyeti,

1) Uygulama Birimleri; projelerin hazırlık ve uygulama süreçlerinden sorumlu olan Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurumlarını ifade eder.

Mali İşbirliğine İlişkin Yapı

Madde 4 – (1) İşbirliği aşağıda belirtilen kurumsal yapı ile uygulanır;

- (a) Kıbrıs İşlerinden Sorumlu Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı
- (b) Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğü
- (c) Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti
- (d) KEİ Ofisi
- (e) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti
- (f) Uygulama Birimleri

Mali İşbirliğine İlişkin Genel İlkeler

Madde 5 – (1) Anlaşma kapsamında gerçekleştirilecek mali işbirliği aşağıdaki ilkeler ile uyumlu olacak şekilde yapılır:

a) Mali işbirliği kapsamında yürütülecek proje ve faaliyetler ilgili mevzuat hükümlerinde belirtilen bütçe usul ve esaslarına uygun bir biçimde yapılır.

b) Tespit edilen ihtiyaçlar, işbu Usul ve Esasların 1 inci maddesinde belirtilen politika alanları ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetinin idari, mali ve teknik kapasitesi ile uyumlu olur.

c) Taraflarca mali işbirliğinin programlanması ve uygulamasının sahiplenilmesi önemle teşvik edilir ve yeterli düzeyde görünürlüğü sağlanır.

(2) Mali işbirliğinin sağlanması, işbu Usul ve Esaslar ile Anlaşmadan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesine bağlıdır.

(3) Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri, belirli süre içerisinde ulaşılabilecek hedefleri ve gerçekleştirilecek işleri/işlemleri net olarak içerecek şekilde uygulanabilirlik ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle planlanır. Elde edilen sonuçlar belirli, ölçülebilir, gerçekçi ve zamana bağlı göstergelerle değerlendirilir.

(4) Ankara Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projelerinden Türkiye Cumhuriyeti kurumlarınca gerçekleştirilecek olanların ihalesi ve ödemeleri Türkiye'de yapılacak olup, ihalelerde ve ödemelerde Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı geçerlidir. Ankara Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projelerinin ihalelerine Türkiye Cumhuriyeti mevzuatının izin verdiği durumlarda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti menşeli isteklilerin de katılmasına imkân tanınır.

(5) Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeler, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından kendi mevzuatına göre yürütülür.

Mali İşbirliğinin Programlanması

Madde 6 - (1) Mali işbirliğinin programlanması Hükümetler arasında ortaklaşa yapılır.

Bütçe ve Harcamaya İlişkin Genel Esaslar

Madde 7 – (1) Mali işbirliği yönetiminde sürdürülebilir mali yönetim ve şeffaflık ilkeleri gözetilir ve işbirliğinin görünürlüğü temin edilir.

(2) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti, proje ve faaliyetlerin amaçlanan faydalara ulaşmasını sağlamak amacıyla:

(a) Etkin bir kontrol sistemi tesis edip işleyişinin devamlılığını sağlar.

(b) Projeler için iş yükünün gerektirdiği nitelik ve nicelikte insan kaynağı tahsis eder ve kurumlarında proje yönetimi yapılanmasını tesis eder.

(c) Tahakkuk eden harcamaların ve ödemelerin açıkça ayrı tutulduğu, zamanında ve düzenli bir şekilde görülebileceği, doğru, eksiksiz ve güvenilir bilgi sağlayan bir muhasebe sistemi kullanır.

(3) Ödemeler ilgili dönem için tahsis edilen kaynakla sınırlı olacak şekilde yapılır. Ödemeler, ara ödemeler ve/veya nihai bakiyenin ödenmesi şeklinde yapılır. İş avansı verilmesi gereken durumlarda süreç aynı şekilde işlenir.

(4) 2024 yılında Türkiye Cumhuriyeti kaynaklarından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne sağlanacak olan toplam yardımlar Ek-3 sayılı tabloda, yalnızca bütçe ödeneklerinden sağlanacak olan hibeler Ek-4.1.1'de, krediler ise Ek-4.2.1 sayılı tablolarda gösterilmiştir.

(5) Yatırım ve reel sektöre ilişkin kaynağın projelere göre dağılımı Ek-4.1.3'te ve faaliyetlere göre dağılımı Ek-4.1.4 sayılı tablolarda gösterilmiştir.

(6) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne hibe edilmek üzere tefrik edilmiş olan ödenekler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamları ile istişare edilmek suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti kararına istinaden mevcut kredi ödenekleri tertibine aktarılabilir.

(7) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne kredi olarak verilmek üzere tefrik edilmiş olan ödenekler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamları ile istişare edilmek suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti kararına istinaden hibe ödenekleri tertibine aktarılabilir.

(8) Diğer yardım tertiplerinden Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti kararıyla belirlenen kaynakların mevcut veya yeni açılacak yatırım projelerine tahsis, Ankara Kaynaklı Projeler arasında yapılacak ödenek aktarmaları, Ankara Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri ile Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri ve Faaliyetleri arasında yapılacak ödenek aktarmaları ve Ankara Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri veya Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri ve Faaliyetlerinden yeni açılacak Projelere/Faaliyetlere yapılacak ödenek aktarmaları; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamları ile istişare edilerek KEİ Ofisinin teklifi, Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetinin kararı ve Kıbrıs işlerinden sorumlu Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısının Onayı ile gerçekleştirilir.

(9) Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri arasında yıl içerisinde ihtiyaç duyulacak ödeneği aktarmaya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamları ile istişare etmek suretiyle KEİ Ofisi yetkilidir.

(10) Lefkoşa kaynaklı Faaliyetler arasında yıl içinde ihtiyaç duyulacak ödenek aktarmaya ve yeni faaliyet eklemeye Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamları ile istişare etmek suretiyle KEİ Ofisi yetkilidir.

(11) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kullanılacak olan hibeler, Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti kararına istinaden Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliği hesabına nakit olarak aktarılır. KEİ Ofisi, nakit yönetimini sağlamak amacıyla, Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetinin bir sonraki kararında gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak kaydıyla alt hesaplar arasında nakit aktarma yapabilir.

(12) Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri ve Faaliyetler, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından kendi mevzuatına göre yürütülür. Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri ve Faaliyetler için KEİ Ofisinden uygunluk ve ödenek blokesi talebinde bulunulur, bunlardan uygun görülen bloke tutarları, ilgili idarelere Bütçe Dairesinin bağlı olduğu Bakanlıkça verilir.

(13) Lefkoşa Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri ve Faaliyetler gerçekleştirildikçe Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamlarınca düzenlenecek harcama belgesi (hakediş) KEİ Ofisi sorumlu Uzman Müşaviri tarafından incelendikten sonra, uygun görülenler Hazine ve Muhasebe Dairesine, uygun görülmeyenler yazıyla ilgili idareye gönderilir.

(14) Altyapı projelerinde yapılacak ödemelerin karşılanabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasındaki Türkiye Cumhuriyeti-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yatırım Hesabından aynı Bankadaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazine ve Muhasebe Dairesi Yatırım Harcamaları Hesabına yeteri kadar ödenek belli periyotlarla aktarılır. Uygun görülerek Hazine ve Muhasebe Dairesine gönderilen harcama belgeleri Hazine ve Muhasebe Dairesi tarafından en geç 10 iş günü içerisinde incelenerek ödeme listesi oluşturulur. KEİ Ofisinin uygunluğunu alan söz konusu ödeme listesindeki tutarlar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazine ve Muhasebe Dairesi Yatırım Harcamaları Hesabından ödenir. İş avansı verilmesini gerektiren durumlarda da süreç aynı şekilde işletilir.

(15) Reel sektör projelerinde yapılacak ödemelerin karşılanabilmesi için yeterli kaynak Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasındaki Türkiye Cumhuriyeti-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Reel Sektör Hesabından aynı Bankadaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Hazine ve Muhasebe Dairesi Reel Sektör Hesabına Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliğinin onayıyla aktarılır. Reel sektör projelerinin ödenek, aktarma, avans ve harcama işlemleri işbu Usul ve Esasların yatırım projeleri için belirlenmiş usullerine göre yapılır.

(16) Faaliyetlere yapılacak ödemelerin karşılanabilmesi için yeterli kaynak Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasındaki Türkiye Cumhuriyeti-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Reel Sektör Faaliyet ve Yatırım Faaliyet Hesaplarından aynı Bankadaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Hazine ve Muhasebe Dairesi Reel Sektör Faaliyet ve Yatırım Faaliyet Hesaplarına Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliğinin onayıyla aktarılır. Faaliyetlerin ödenek, aktarma, avans ve harcama işlemleri işbu Usul ve Esasların reel sektör ve yatırım projeleri için belirlenmiş usullerine göre yapılır.

(17) Finansman kaynağına bakılmaksızın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bütçesinden reel sektörün desteklenmesi amacıyla oluşturulan program kredi ve hibeleri için KEİ Ofisinin uygun görüşü alınır.

(18) Türkiye Cumhuriyeti tarafından önceki yıllarda reel sektörün desteklenmesi veya altyapı projeleri için kullanılan kredi veya hibe tutarlarından geri dönen taksit, ind, faiz vb. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasındaki Reel Sektörün Desteklenmesi geri dönüş

hesaplarında toplanır ve reel sektörün desteklenmesi alanına tahsis edilen kaynaklara eklenerek bu maddeye göre kullanılır.

(19) Savunma ödemelerinin karşılanabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasındaki Türkiye Cumhuriyeti-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Savunma Hesabından aynı Bankadaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazine ve Muhasebe Dairesi Savunma Harcamaları Hesabına yeterli kadar ödenek aktarılır ve ödemeler bu hesaptan yapılır. İş avansı verilmesini gerektiren durumlarda da süreç aynı şekilde işletilir. Savunma ödemelerinin alt kalemleri arasında yapılacak aktarmalar KEİ Ofisi tarafından sonuçlandırılır.

(20) Kredi nitelikli kaynaklar, Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti kararına istinaden Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığınca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti tarafından bildirilecek Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdindeki ilgili hesaba nakit olarak aktarılır. Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti kararında kredinin kullanım yeri ve/veya amacı ayrıca belirtilebilir.

(21) Türkiye Cumhuriyeti tarafından önceki yıllarda mali sektörün desteklenmesi amacıyla sağlanan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazinesi üzerinden bankaların ve Personel Yardımlaşma Kooperatifinin (PEYAK) tasfiyesi için kullanılan kaynaklardan, tasfiyeyi sağlayan idarelerce Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazinesine geri ödenen tutarlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasındaki "Mali Sektör Geri Dönüş" hesabında toplanır. Bu hesapta toplanan tutarlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazinesinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasından ve bankalardan 31/12/2001 tarihine kadar almış olduğu Hazine garantili kamu iktisadi teşebbüsü (KİT) borçları dahil olmak üzere borçların geri ödemelerinde ve reformların finansmanında kullanılmak amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasının teklifi ve Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti'nin kararıyla, KEİ Ofisi tarafından serbest bırakılmak suretiyle kullanılır.

(22) Kamu Sektörü (Cari Bütçe Açığına Katkı) için 2024 yılında tahsis edilen tutar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazinesinin nakit durumu dikkate alınarak dönemler halinde kullanılır.

(23) Cari bütçenin takibinde ise aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşması'nın III/4 maddesi uyarınca her ay hazırlanacak raporlarda; 2024 yılında tüm kamu kurumlarında (Merkezi Yönetim, KİT, Fon, Döner Sermaye, Belediye vb. dahil) mevcut çalışan, işe alınan ve işten ayrılan personel sayıları ile her ne ad altında olursa olsun yapılan düzenli ödemelere (emekli, sosyal yardım, burs, özürü vb.) ilişkin gelişmelere ayrıntılı olarak yer verilir. Ayrıca yeni personel istihdamı için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Maliye Bakanlığınca verilen izinler de rapora dahil edilir.

b) Aylık bütçe gerçekleştirmeleri takip eden ayın 15'ine kadar, cari ayın bütçe gelir-gider tahmin özeti ise ilgili ayın 15'ine kadar KEİ Ofisi'ne iletilir.

(24) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetinin veya KEİ Ofisi'nin lüzum görmesi ve teklifi üzerine Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde geçici veya sözleşmeli olarak görevlendirilen Türkiye Cumhuriyeti kamu kurum ve kuruluşları personeline ödenecek geçici görev yolluğu, kira desteği, koordinatörlük tazminatı, ek ders ücreti gibi ek ödemelerin oran ve tutarları ile ödeme usul ve esasları Kıbrıs İşlerinden sorumlu Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısının Onayı ile belirlenir ve Lefkoşa kaynaklı ilgili harcama kaleminden ödenir.

(25) Türkiye Cumhuriyeti kamu kurum ve kuruluşlarının iki ülke arasında imzalanan İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşmaları ile protokoller gereği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde proje yapmasının öngörülmesi halinde, ilgili kurum ve kuruluşun projesini, projeleri için belirlenmiş olan uygulamalardan birine göre gerçekleştirmesini teminen, kurumun talebine istinaden kullanılacak kaynak, Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğüne bilgi verilmek suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yapılan yardımlarla ilgili tertibe aktarılır veya eklenir.

(26) Türkiye Cumhuriyeti tarafından hibe amaçlı ayrılan kaynakların Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliği banka hesabında oluşan faiz gelirleri Reel Sektör Geri Dönüş Hesabına aktarılır ve işbu Usul ve Esaslar çerçevesinde kullanılır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hazinesinin harcaması amacıyla hazır tutulan kaynaklar için oluşturulan ihtiyat hesaplarında oluşacak faiz gelirleri ise belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yardımların yönetim giderlerinde kullanılır.

(27) Ankara Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projeleri için tahsis edilen kaynaklar, Türkiye Cumhuriyeti 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa bağlı "E" işaretli cetvelin 4'üncü maddesinin (a) bendi çerçevesinde; projeyi gerçekleştirecek idarenin genel bütçe kapsamındaki kamu idaresi olması halinde Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığınca ödenek aktarması suretiyle, bunların dışında bir idare olması halinde Türkiye'de Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde KEİ Ofisi tarafından nakit aktarımı suretiyle yapılır.

(28) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki eğitim kampüsü ve akademik birimleri olan Türkiye Cumhuriyeti Devlet Üniversiteleri, bahsi geçen kampüs ve akademik birimlere cari ve yatırım giderleri kapsamında kendi bütçelerinden kaynak aktarabilir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki eğitim kampüsü ve akademik birimlerine ilişkin olarak yükseköğretim kurumları bütçelerinde tefrik edilen ödenekler, bütçelendiği tertiplerden tahakkuka bağlanarak ilgili kampüs ve akademik birim hesabına aktarılmak suretiyle kullanılır. Ayrıca, Anlaşma kapsamındaki projeler çerçevesinde cari ve yatırım giderleri karşılanabilir.

(29) Önceki yıllarda tahakkuk edip ödenemeyen Ankara Kaynaklı Altyapı ve Reel Sektör Projelerinin hakedişleri işbu Usul ve Esaslar çerçevesinde ödenir.

(30) Bu maddeyle ilgili öngörülemeyen durumların çözümünde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı yetkilidir.

Bilgilendirme ve Görünürlük

Madde 8 – (1) Görünürlük ve iletişim faaliyetleri, projelerin varlığının ve katma değerinin bilinirliğini sağlamak suretiyle projeler ve Türkiye Cumhuriyeti-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti işbirliğine yönelik genel kamuoyu bilinç ve desteğini güçlendirmeyi, ilgili hedef kitlelere yönelik projelerin etkinliğinin sağlanmasını ve etkilerinin sürdürülebilirliğini amaçlar.

(2) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti, mali işbirliği kapsamında yürütülen Proje ve Faaliyetler hakkında kamuoyuna bilgilendirme yapar ve görünürlüğü sağlar.

İzleme ve Raporlama Faaliyetleri

Madde 9 – (1) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyetince görevlendirilen izleme ekipleri proje faaliyetlerine ilişkin yerinde kontrol ve izleme faaliyetleri yapar. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti bu izleme faaliyetleri neticesinde uygulamaya ilişkin altı aylık ilerleme raporları hazırlar ve KEİ Ofisi'ne iletir.

(2) KEİ Ofisi gerektiğinde proje faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla yerinde kontrol ve izleme faaliyetlerinde bulunabilir. KEİ Ofisi bu kapsamda gerektiğinde teknik hizmet desteği alabilir.

(3) KEİ Ofisi izleme faaliyetleri sonucunda oluşan izleme raporları ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti tarafından sunulan altı aylık ilerleme raporları doğrultusunda oluşturulacak KEİ Ofisi değerlendirme raporu Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti'ne iletilir.

(4) Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetinin yetkilendireceği Türkiye Cumhuriyeti kamu idareleri, proje faaliyetlerinin uygunluk değerlendirmesi amacıyla; proje ara ve nihai çıktılarının kontrolü ve proje sürecinin izlenmesi için yerinde kontrol ve izleme faaliyetlerinde bulunabilir.

(5) Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyeti projelerin son ödemelerini takip eden beş yıl içerisinde kaynakların etkin kullanımı ve projelerin sürdürülebilirliğine ilişkin değerlendirme yapmak amacıyla KEİ Ofisinden veya ilgili kurumlardan oluşan izleme heyetlerinden izleme ve değerlendirme faaliyetleri gerçekleştirmesini isteyebilir.

(6) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Teknik Heyeti mali yılsonunu izleyen Şubat ayının sonuna kadar ilgili döneme ait yıllık genel raporunu Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Teknik Heyetine sunulmak üzere KEİ Ofisi'ne iletir. Bu raporun içeriğinde:

- Gerçekleştirilen işlemlerin mali işbirliğinin amaçlarına uygunluğu,
  - Mali işbirliği için istenen koşulların karşılanmasında ve sürdürülebilirliğin temininde karşılaşılan sorunlar, alınan/planlanan tedbirler,
  - Hedef ve göstergelere ilişkin bilgiler,
  - Temel başarıların bir özeti,
  - Harcamaların tutarları ve nitelikleri,
  - Gelecek döneme ilişkin risk değerlendirmeleri ve
  - Düzeltilici/ek eylemlere ilişkin öneriler
- yer alır.

Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Hükümler

Madde 10 – (1) Tüm Uygulama Birimleri yeterince detaylandırılmış bir denetim izi sağlamak için ilgili bütün bilgilerin hazır bulunmasını temin eder. Bu bilgiler, ödeme taleplerinin onaylanması, ilişkili taleplerin muhasebesinin tutulması ve ödenmesi, teminatlar ve borçlar ile ilgili işlemlere dair belgeye dayalı kanıtları içerir.

(2) Anlaşmanın uygulanması ile ilgili olarak projelerin uygunluğu, etkinliği ve sürdürülebilirliğine yönelik ölçme ve değerlendirme yetkisi Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcılığı uhdesindedir.

(3) Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcılığı bu yetkiyi Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğü ve KEİ Ofisi aracılığıyla yürütür.

(4) Bu çerçevede Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğü;

- Mali yardıma ilişkin kamu kurumları arasında eşgüdümü sağlar,
- İşbu Usul ve Esaslarda yer alan işleyişin aksamadan devam etmesi ve programların uygulanmasını kolaylaştırmak için gerekli tüm adımların atılması sağlar,
- Kalite yönetimi yaklaşımı ile programlama aşamasından, raporlama, izleme ve değerlendirme aşamalarına kadar tüm adımları kontrol eder ve bedellerin program ve projelerde uygun bir şekilde ele alınması ve yapılan işlemlerin uygunluğu kapsamında;

(i) Sistemde herhangi bir iyileştirme gerekliliği varsa bunu saptar ve iyileştirmelerin vaktinde uygulanmasını sağlar.

(ii) Sonuç odaklı izleme yaklaşımı ile proje ve program düzeyinde hedeflere ulaşılmasını sağlamak ve kaynakların etkin kullanımını temin etmek amacıyla devam eden ya da tamamlanmış projelere izleme misyonları gerçekleştirilmesini sağlar.

(5) Kİİ Ofisi, işbu Usul ve Esaslarda yer alan işleyişi ve sürece ilişkin takvimi yakından takip eder, tüm çıktıların zamanında üretilmesi için gerekli aksiyonları alır ve herhangi bir problem, aksama veya gecikme yaşanması durumunda Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğünü ivedilikle bilgilendirir.

(6) Ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin kapsamı aşağıdaki gibidir:

- a) Uygulama Birimleri tarafından yapılan ihale ve sözleşmelerin kontrolü,
- b) Mali yönetim dahil olmak üzere sözleşmelerin uygulaması ve yürütülen faaliyetlerin kontrolleri,
- c) Yönetim ve kontrol sistemlerinin işleyişine ilişkin gözetim.

(7) Altıncı fıkra kapsamındaki ziyaretler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafına bildirimde bulunmak suretiyle gerçekleştirir.

(8) Yedinci fıkra kapsamında yapılan ziyaretler neticesinde elde edilen bulgular Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcılığına sunulur. Bu bulgular izleyen programlama ve uygulama döngüsünde, kaynak tahsisine yönelik kararlarda dikkate alınır.

(9) Uygulama Birimleri, elektronik ortama aktarılmış veriler dahil olmak üzere talep edilen tüm bilgi ve belgeleri temin eder ve çalışmalarını kolaylaştırmak için gerekli önlemleri alır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİNCE 2024 YILINDA
KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NE YAPILMASI PLANLANAN HİBE YARDIMLAR**

TL

AÇIKLAMALAR	2023 YILI ANLAŞMASINDAN DEVREDEN				TOPLAM	2024		TOPLAM	
	KİTC'deki		Türkiye'deki			TOPLAM	BÜTÇE ÖDENEĞİ		TAMAKKUK EDEN GERİ DÖNÜŞ
	ACIK AVANS	NAKİT (4 Haziran 2024 gün sonu itibarıyla kalan)	ACIK AVANS	BÜTÇE ÖDENEĞİ					
Savunma Ödemeleri	9.130.666,39	171.173.221,44	0,00	19.696.112,17	200.000.000,00	5.000.000.000,00	0,00	5.200.000.000,00	
Altyapı ve Reel Sektör Projeleri	50.687,00	67.711.790,86	0,00	1.335.817.039,01	1.403.579.516,87	6.327.000.000,00	57.420.483,15	7.788.000.000,00	
Faaliyet Ödemeleri	0,00	34.381.678,76	0,00	91.618.321,24	126.000.000,00	386.000.000,00	0,00	512.000.000,00	
TOPLAM	9.181.353,39	273.266.691,06	0,00	1.447.131.472,42	1.729.579.516,87	11.713.000.000,00	57.420.483,15	13.540.000.000,00	

* Geri Dönüş Hesaplamaları 2025 yılına kadar devredilen 37.420.473,17 TL ve/veya "Tamaklılık Dönen Geri Ödemeleri" verilerek döndürülüp, bütçeye hırsızlar ABD Doları ve İngiliz Sterlini 29 Aralık 2023 KİTC Merkez Bankası İhtisarı ile hesaplanmıştır. Bütçe Ödemeleri İhtisarı kullanılmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ BÜTÇESİNDEN 2024 YILINDA
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NE
YAPILACAK HİBE YARDIMLAR

TL

BÜTÇE TERTİBİ KODU	BÜTÇE TERTİBİ ADI	TOPLAM ÖDENEK TUTARI
19.101.872.16824-0012.0041-01-05.06	Yurt Dışına Yapılan Transferler (Göv. Kav. Kom., Siv. Sav. Baş.giderleri için)	5.000.000.000,00
	Yurt Dışına Yapılan Transferler (Göv. Kav. Kom., Siv. Sav. Baş.giderleri için) (2023 Anlaşması Devir)	19.696.112,17
19.101.263.207-0012.0041-01-07.02	Yurt Dışı Sermaye Transferleri (Altyapı-Reel Sektör Projeleri için)	6.327.000.000,00
	Yurt Dışı Sermaye Transferleri (Altyapı-Reel Sektör Projeleri için) (2023 Anlaşması Devir)	1.335.817.039,01
19.101.263.207-0012.0041-01-07.02	Yurt Dışı Sermaye Transferleri (Faaliyet Ödenekleri için)	386.000.000,00
	Yurt Dışı Sermaye Transferleri (Faaliyet Ödenekleri için) (2023 Anlaşması Devir)	91.618.321,24
	TOPLAM	13.160.131.472,42

NOTE: 2023 Anlaşmasından nakit olarak KKTC'de devreden ve tahsis edildikleri taahhütler için kullanılacak olan tutarlar dahil edilmemiştir.

PROJELER 2024 YILI KAYNAK DURUMU

	PARA CİNSİ	2023'den DEVREDEN TUTAR	DEVİR KURU*	2024 TOPLAM KAYNAK (TL)
A- KREDİ GERİ DÖNÜŞÜ-NAKİT DEVİR		6.870.391,35		6.870.391,35
KOOPERATİF MERKEZ BANKASI (Zirai Krediler)	TL	920.416,76	1,00	920.416,76
KKTC KALKINMA BANKASI		5.816.974,59		5.816.974,59
VAKIFLAR BANKASI		-		-
K.T. KOOP. (Esnaf Kredileri)		133.000,00		133.000,00
B- KREDİ GERİ DÖNÜŞÜ-NAKİT DEVİR (USD)		1.369.318,24		40.117.327,27
K. VAKIFLAR BANKASI	USD	18.865,40	29,30	552.705,28
İKTİSAT BANKASI		-		-
KKTC KALKINMA BANKASI		1.350.452,84		39.564.621,99
C- KREDİ GERİ DÖNÜŞÜ-NAKİT DEVİR (STG)	STG	91.937,00	37,57	3.454.238,58
D- ZİRAAT BANKASI FAİZ GELİRLERİ	TL	6.978.525,93	1,00	6.978.525,93
KREDİ GERİ DÖNÜŞLERİ GENEL TOPLAMI (A+B+C+D)				57.420.483,13

* Geri Dönüş Hesaplarından 2023 yılından devreden tutarlar "Tahakkuk Eden Geri Dönüş" yerisine dahil olup, hesapta bulunan ABD Doları ve İngiliz Sterlini 29 Aralık 2023 KKTC Merkez Bankası kuru ile hesaplanarak toplama dahil edilmiştir.

	TAHAKKUK EDEN KREDİ GERİ DÖNÜŞLERİ (A+B+C+D)	57.420.483,13
2023	DEVREDEN AÇIK AVANS (KKTC Hazine)	50.687,00
	DEVREDEN AÇIK AVANS (T.C. Hazine)	-
	DEVREDEN NAKİT (T.C. Ziraat Bankası)	67.711.790,86
	DEVREDEN ÖDENEK (T.C. Hazine)	1.335.817.039,01
2024	T.C. BÜTÇE ÖDENEĞİ	6.327.000.000,00
	GENEL TOPLAM	7.788.000.000,00

2024 YILINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARDIMLARIYLA FİNANSE EDİLECEK SEKTÖREL PROJELER LİSTESİ

TL

PROJELER	2023 DEVİR ÖDENEĞİ/ACIK AVANS	2024 BÜTÇE ÖDENEĞİ*	2024 TOPLAM
GENEL TOPLAM	1.403.579.516,87	6.384.420.483,13	7.788.000.000,00
Altyapı-Reel Sektör Projeleri	578.029.516,87	2.116.070.483,13	2.695.000.000,00
Altyapı-Reel Sektör Ankara Kaynaklı Projeler	824.650.000,00	4.268.350.000,00	5.093.000.000,00
TARIM SEKTÖRÜ	38.499.999,87	315.500.000,00	353.999.999,87
SANAYİ, TİCARET VE MADENCİLİK SEKTÖRÜ	196.520.000,00	1.024.000.000,00	1.220.520.000,00
TURİZM SEKTÖRÜ	7.000.000,00	133.000.000,00	140.000.000,00
ULAŞTIRMA SEKTÖRÜ	140.000.000,00	1.013.050.000,00	1.153.050.000,00
EGİTİM SEKTÖRÜ	67.860.000,00	494.000.000,00	561.860.000,00
KÜLTÜR SEKTÖRÜ	3.660.000,00	123.800.000,00	127.460.000,00
SAĞLIK SEKTÖRÜ	492.300.000,00	825.000.000,00	1.317.300.000,00
İLETİŞİM VE SOSYAL HİZMET SEKTÖRÜ	13.660.000,00	20.000.000,00	33.660.000,00
SAVUNMA, GÜVENLİK VE ADALET SEKTÖRÜ	16.500.000,00	101.000.000,00	117.500.000,00
YÜKSEKÖĞRETİM SEKTÖRÜ	10.000.000,00	43.000.000,00	53.000.000,00
E-DEVLET VE ALTYAPI YATIRIMLARI SEKTÖRÜ	391.069.517,00	1.133.000.000,00	1.434.069.517,00
SULAMA VE İÇME SUYU ALTYAPI YATIRIMLARI SEKTÖRÜ	190.000.000,00	961.000.000,00	1.061.000.000,00
DİĞER KAMU HİZMETLERİ SEKTÖRÜ	16.510.000,00	198.070.483,13	214.580.483,13

* Geri Dönüş Hesaplarından 2022 yılından devreden 49.333.781,15-TL tutar "Tahakkük Eden Geri Dönüş" verisine dahil olup, hesapta bulunan ABD Doları ve İngiliz Sterlini 30 Aralık 2022 KKTC Merkez Bankası kuru ile hesaplanarak Bütçe Ödeneği olan 3.003.785.717,03-TL'ye ilave edilmiştir.

2024 YILINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARDIMLARIYLA FİNANSE EDİLECEK SEKTÖREL FAALİYETLER LİSTESİ

PROJELER	2023	2024	2024
	DEVİR ÖDENEĞİ	BÜTÇE ÖDENEĞİ	TOPLAM
GENEL TOPLAM	126.000.000,00	386.000.000,00	512.000.000,00
TARIM SEKTÖRÜ	16.000.000,00	88.000.000,00	104.000.000,00
ULAŞTIRMA SEKTÖRÜ	20.500.000,00	69.000.000,00	89.500.000,00
EĞİTİM SEKTÖRÜ	27.000.000,00	100.000.000,00	127.000.000,00
TURİZM SEKTÖRÜ	21.000.000,00	0,00	21.000.000,00
KÜLTÜR SEKTÖRÜ	26.500.000,00	74.000.000,00	100.500.000,00
İLETİŞİM VE SOSYAL HİZMET SEKTÖRÜ	9.000.000,00	27.000.000,00	36.000.000,00
YÜKSEKÖĞRETİM SEKTÖRÜ	1.000.000,00	1.000.000,00	2.000.000,00
DİĞER KAMU HİZMETLERİ SEKTÖRÜ	5.000.000,00	27.000.000,00	32.000.000,00

**TÜRKİYE CUMHURİYETİNCE 2024 YILINDA
KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNE VERİLMESİ PLANLANAN KREDİLER**

TL

AÇIKLAMALAR	2023 YILINDAN DEVREDEN				TOPLAM	2024		TOPLAM
	KREDİLER		Talep edilen			BÜTÇE ÖDENEĞİ	BEKLENEN GERİ DÖNÜŞ	
	AÇIK AVANS	NAKİT	AÇIK AVANS	BÜTÇE ÖDENEĞİ				
Kamu Sokulü (Carl Döyze Açığa Karşı)	0,00	40.335.341,17	0,00	784.438,83	41.000.000,00	1.059.000.000,00	0,00	1.100.000.000,00
Kamu Sokulü (Diğer)	0,00	71.094.510,00	0,00	905.450,00	72.000.000,00	228.000.000,00	0,00	300.000.000,00
Refah Demeğine Ödeneği	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.000.000.000,00	0,00	1.000.000.000,00
TOPLAM	0,00	111.310.111,17	0,00	1.689.888,83	113.000.000,00	1.287.000.000,00	0,00	2.400.000.000,00

TÜRKİYE CUMHURİYETİ BÜTÇESİNDEN 2024 YILINDA
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NE
YAPILACAK YARDIMLAR

TL

BÜTÇE TERTİBİ KODU	BÜTÇE TERTİBİ ADI	TOPLAM ÖDENEK TUTARI
19.101.263.207-0012.0041-01-08.02	Yurt Dışı Borç Verme (Kredi)	2.287.000.000,00
	Yurt Dışı Borç Verme (Kredi) (2023 yılı Devir)	0,00
	TOPLAM	2.287.000.000,00

NOT: 2023 yılından nakit olarak KKTC'de devreden ve tahsis edildikleri taahhütler için kullanılacak olan tutarlar dâhil edilmemiştir.

